TEATRUL NAȚIONAL „VASILE ALECSANDRI"

CEZAR ȘI CLEOPATRA

Interesul publicului ieșean față de spectacolul *Cezar și Cleopatra* * e pe deplin justificat: de multe stagiuni n-au mai răsunat pe scena Naționalului „Vasile Alecsandri" replicile scăpărătoare ale lui Bernard Shaw. Alegerea acestei piese, a doua din ciclul celor „trei piese pentru puritani", este cît se poate de binevenită, dat fiind prestigiul literar și actualitatea de ultimă oră a spiritului ei anticolonialist. Prin intermediul celor două celebre personaje istorice, Bernard Shaw mînuiește în această piesă „antiistorică" aluzia la contemporaneitatea vremii sale, dovedindu-se adversarul politicii imperialiste de expansiune colonială, adversarul lipsei de scrupule a diplomației burgheze, în sfîrșit, al „respectabilității" lumii din City. Aluziile lui nu-și pierd din eficiență nici în primăvara anului 1962, după o jumătate de veac de la consacrarea lor scenică.

O literatură exegetică substanțială a analizat pe larg tendințele programatic antiromantice ale lui Bernard Shaw, teoria dezeroizării și a profanării miturilor prestabilite, predilecția pentru paradox în raport cu adevărurile așa-zis istorice, elemente specifice dramaturgiei marelui satiric irlandez și semnificativ exprimate în *Cezar și Cleopatra*. Fără a intra în detalii asupra lor, vrem doar să remarcăm bogăția de idei a acestei piese, verva spirituală a situațiilor, farmecul ironiei lucide, descoperind îndărătul ciocnirii grave și misterioase a anticei Rome cu Egiptul Ptolomeilor sarcasmul prin care marele gînditor umanist care a fost G. B. Shaw exprima, în ciuda limitelor și contradicțiilor în gîndire, poziția sa vehement critică față de imperialismul britanic. Prin substanța ei dramatică și ideologică, *Cezar și Cleopatra* oferă interpretării scenice variate resurse creatoare, solicitînd deopotrivă fantezia și atitudinea polemică, umorul și, nu în mică măsură, poezia — o anume poezie îmbibată de sîmburele rațional propriu scriitorului. În elaborarea spectacolului ieșean, regizorul N. Al. Toscani și pictorul scenograf M. Marosin s-au concentrat cu precădere asupra relevării a două laturi: în primul rînd, urmărirea sensurilor actuale ale replicilor lui Shaw și fixarea adresei lor anticolonia-

---

* Data premierei: 11 aprilie 1962. Regia: N. Al. Toscani. Scenografia: Mircea Marosin. Distribuția: Ion Lascăr (Cezar); Margareta Pogonat (Cleopatra); Anny Braeschi (Ftatateeta); Constantin Dinulescu (Britannus); Vladimir Jurăscu (Rufio); Nicolae Veniaș (Theodotus); Aurel Vizitiu (Pothinus); Constantin Sava (Belzanor); Boris Olinescu (Bel Affris); Dorin Varga (Apollodor); Ion Schimbischi (Lucius Septimius); Valeriu Burlacu (Achillas); Eufrosina Țilea (Ptolomeu); Saul Taișler (Muzicianul); Ion Buraga (Centurionul); Simona Niculescu (Charmion); Eugenia Nedelcu (Iras); Virgil Raiciu (Persanul); Remus Ionașcu (Dregătorul palatului); George Macovei (Sentinela nubiană); Nicolae Modval (Sentinela de la far); Valentin Ionescu (Primul soldat); Emilian Popescu (Al doilea soldat); Const. Obadă (Primul hamal); Virgiliu Costin (Al doilea hamal); Alfons Radvanschi (Luntrașul); Saul Taișler (Zeul Ra); Adrian Tuca (G. B. Shaw).

www.cimec.ro

liste. Ca atare, spectacolul a fost încadrat între înscenarea prologului (extras din prefețele autorului), cu aducerea la rampă a scriitorului însuși, și un epilog regizoral menit să preschimbe aluzia și înțepătura subtil mascată în piesă în constatare agitatorică directă. Cu alte cuvinte, în epilog, omul cu casca colonială în cap se substituie oamenilor cu togă și sandale romane. Această „îndrăzneală", dincolo de intențiile limpezi și constructive ale regizorului, se situează totuși sub semnul îndoielii. Îndoială față de forța ideilor piesei ; îndoială față de capacitatea de înțelegere a spectatorilor și, cine știe, poate chiar îndoială față de puterea spectacolului de a emite răspicat ideile scriitorului ? Fiindcă cele două „capete" ale spectacolului — prologul și epilogul — nu au izbutit să se integreze armonios în tonalitatea cu care se desfășoară piesa propriu-zisă, contrastînd chiar, prin linia lor agitatorică directă, ușor simplistă, cu celelalte tablouri, proiectate cu o paletă bogată în culori, încărcate de patos, pînă aproape de barocul frescei istorice. Aici s-a desemnat cealaltă latură a spectacolului ; în asemenea măsură ea s-a impus spectatorilor încît uneori stilizarea poetică a mitologiei, evocarea elementelor naturii, soarele, luna, Nilul (realizate de către scenograful Mircea Marosin cu expresivă sugerare a lumii spirituale a anticului Egipt) acoperă duelul corosiv al replicilor, estompează atitudinea critică, virulentă, a scriitorului în fața personajelor.

În spectacol se remarcă în mod vădit efortul regiei de a alunga din scenă anecdota relației sentimentale dintre Cezar și Cleopatra, spre a o înlocui cu sobra caracterizare a strategiei politice care a călăuzit raporturile Romei cu Egiptul ; iar prejudecățile legate de „barbarie" și „civilizație", cu ostentație vînturate de colonizatori, de la antici pînă azi, au fost cu concreteță scenică răsturnate prin imaginea rafinată a Egiptului, opusă brutalității „civilizaților" romani. Dacă imaginea plastică, culoarea, costumul (inspirat și, deși în afara reconstituirii istorice, sugerînd-o cu ajutorul unor elemente sensibil stilizate) au acoperit de multe ori zborul săgeților caustice și cîteodată accentul spectacolului suna mai aproape de evocarea istorică decît de dezbaterea contemporană de idei, pricina este insuficienta muncă a actorilor asupra rolurilor. Și poate și școala dramei istorice, puternic sădită în tradiția Naționalului ieșean, în ciuda eforturilor colectivului de a-și împrospăta mijloacele de expresie. Fără a da o deosebită strălucire de idei rolului lui Cezar, Ion Lascăr a izbutit însă să realizeze „coborîrea de pe soclu" a imperatorului, să sugereze o imagine „familiară" a eroului și să dea un colorit savuros scenelor cu Cleopatra. Din păcate însă, în interpretarea sa lipsește perspectiva critică a actorului în raport cu Cezar — politicianul abil, expert în mînuirea măștilor, dintre care clemența sceptică nu e decît una !

Pentru tînăra actriță Margareta Pogonat, rolul Cleopatrei a însemnat o izbîndă reală în munca ei artistică. Ea a izbutit să dozeze nuanțat evoluția personajului, integrînd într-o plastică minuțios elaborată, cu sugerarea mișcării unidimensionale, exprimarea violentă a instinctelor, inteligența rapace, viclenia rafinată, totul învăluit în mult umor. Personajul care exprimă fățiș impertinența imperialismului britanic este Britannus ; interpretul său, Constantin Dinulescu, se numără printre acei actori care au înțeles pe deplin spiritul piesei : cu laconism și picurare discretă a efectelor satirice, el a transmis către sală perspectiva anacronică a poziției sale de secretar al lui Cezar, scoțînd în relief spiritul gentlemanului de la începutul secolului XX, pătruns de respectabilitate și mărginire burgheză. Un izbutit „gangster în togă" a fost Vladimir Jurăscu în rolul lui Rufio, dovedind o simțitoare sporire a posibilităților sale compoziționale. Din numeroasa distribuție care cuprinde pe Anny Braeschi (Ftatateeta), Nicolae Veniaș (Theodotus), Aurel Vizitiu (Pothinus), Const. Sava (Belzanor), Ion Schimbischi (Lucius Septimius), Boris Olinescu (Bel Affris), Dorin Varga (Apollodor), Valeriu Burlacu (Achillas) etc. nu dorim să consemnăm decît munca colectivă conștiincioasă a actorilor asupra rolurilor, mari și mici, care, chiar dacă nu a dus întotdeauna la cele mai bune rezultate, a însemnat o școală utilă în contact cu teatrul lui Bernard Shaw. Singurul nepotrivit distribuit ni se pare Adrian Tuca (în rolul de mică întindere, dar dificil, al lui Bernard Shaw, rol pentru care actorul nu are, credem, chemare).

Spectacolul *Cezar și Cleopatra* reprezintă rodul unei munci asidue, care a antrenat aproape întregul colectiv ieșean. El depășește valoarea experimentului și a căutărilor de laborator, păstrîndu-și, în ciuda neîmplinirilor sale, meritul de a fi pus din nou publicul ieșean, pasionat de teatru, în contact cu dramaturgia marelui irlandez.

Mira Iosif

www.cimec.ro